

Wetsvoorstel Vpb-light voor het mkb 2016

In het voorjaar van 2012 lanceerde ik het idee om binnen de vennootschapsbelasting een verlicht regime voor mkb-ondernemingen te creëren.¹ Dit om het mkb te vrijwaren van onnodig ingewikkelde regels. Die ingewikkeldheid wordt niet alleen veroorzaakt doordat het heffingsobject – de winst – naar zijn aard ongrijpbare trekken vertoont, maar is ook een gevolg van de vele antimisbruikbepalingen en inflexibele regels die het mkb onbedoeld in de weg zitten. In deze bijdrage doe ik een aantal concrete voorstellen voor versoepelingen in de vennootschapsbelasting ten behoeve van het mkb.

Jan van de Streek
Prof. dr. J.L. van de Streek is hoogleraar fiscaal concernrecht aan de Universiteit van Amsterdam en tevens werkzaam bij Loyens & Loeff NV

Het idee van een Vpb-light heeft intussen bijval gekregen van onder anderen collega Leo Stevens² en het Register Belastingadviseurs.³ Ik heb de indruk dat er een breed draagvlak voor is.⁴ Hoewel aan het begin van de zomer de onderhandelingen over een nieuw belastingstelsel in Den Haag zijn geklapt, roep ik de politiek op om het idee als onderdeel van de vereenvoudigingsagenda in wetgeving om te zetten. Het liefst al met ingang van 2016. Vandaar dat ik thans zelf de handschoen oppak en het idee van een Vpb-light in deze bijdrage nader uitwerk. Daarmee hoop ik te laten zien dat voor een Vpb-light helemaal geen stelselherziening nodig is. Met een paar eenvoudige ingrepen is een light-regime zo geregeld.

Vpb-light in welke vorm?

De beste manier waarop een Vpb-light voor het mkb kan worden vormgegeven, is mijns inziens door middel van zogenoemde franchises. Dat betekent concreet dat een antimisbruikbepaling buiten toepassing wordt gelaten tot een bepaald bedrag, dan wel dat een inflexibele regel wordt 'geflexibiliseerd' tot een bepaald bedrag. Op die manier wordt het mkb materieel gevrijwaard van de toepassing van de antimisbruikbepaling of inflexibele regel. In feite werkt de fiscale wetgever al met zulke franchises in de sfeer van de vennootschapsbelasting. Ik noem:

- de (ingewikkelde) aftrekbepaling voor bovenmatige deelnemingsrente, die pas van toepassing is voor zover die rente het bedrag van € 750.000 te boven gaat;
- de (ingewikkelde) aftrekbepaling voor overname-

rente, die pas van toepassing is voor zover die rente meer bedraagt dan € 1.000.000;

- de forfaitaire vaststelling van de winst die in aanmerking komt voor het innovatieboxtarief van 5% tot maximaal € 25.000. Hierdoor hoeft het mkb niet de ingewikkelde 'afpelmethode' toe te passen.

Het voordeel van het werken met dergelijke franchises is dat het mkb niet op een formele wijze hoeft te worden afgebakend aan de hand van bijvoorbeeld de hoogte van de omzet, het aantal personeelsleden en/of de waarde van de activa, zoals het geval is in het jaarrekeningenrecht.⁵ Een ander voordeel van het werken met franchises is dat zich geen problemen voordoen op Europees-rechtelijk vlak. Zo zou een Vpb-light waarin het mkb op een formele – lees: selectieve – wijze is afgebakend, de vraag kunnen oproepen of sprake is van verboden staatssteun in de zin van art. 107 EU-Werkingsverdrag. Van staatssteun is geen sprake als wordt gewerkt met franchises. Die franchises zijn zogenoemde horizontale

De beste manier waarop een Vpb-light voor het mkb kan worden vormgegeven, is mijns inziens door middel van franchises

maatregelen waarvoor zowel het mkb als het grootbedrijf in aanmerking kan komen. Hier doet niet aan af dat het belang van de franchises voor het mkb relatief gezien veel groter is. Ik illustreer dit aan de hand van een voorbeeld.

Voorbeeld

Stel dat een ingewikkelde bepaling in de Wet Vpb 1969 die de verliesverrekening aan banden legt, buiten toepassing wordt verklaard voor een verlies tot € 2 miljoen (franchise). Zowel het grootbedrijf als het mkb kan hiervan profiteren, omdat de beperking pas van toepassing is voor zover het verlies uitstijgt boven de 2 miljoen. Voor het mkb zal dit in veel gevallen betekenen dat het in het geheel niet met de ingewikkelde bepaling te maken krijgt.

Het voorbeeld laat bovendien zien dat het van belang is om de franchises te laten aanknopen bij een duidelijke parameter (in dit geval het verlies). De franchise werkt dan als een 'quick scan' op grond waarvan het in één oogopslag duidelijk is dat een ingewikkelde bepaling niet van toepassing is.

Franchises voor welke regelingen?

Voor de vraag welke fiscale regelingen bij uitstrek in aanmerking komen voor een mkb-franchise, kan te rade worden gegaan bij economisch onderzoek.⁶ Vaak wordt een fiscaal gunstiger behandeling van mkb-bedrijven ingegeven door hun belang voor de economie in termen van waardecreatie, het stimuleren van concurrentie en het creëren van werkgelegenheid. Uit economisch onderzoek blijkt echter dat er twee meer specifieke valide redenen zijn om het mkb fiscaal gunstig(er) te behandelen, te weten:

1. *het verlagen van administratieve lasten.* Deze lasten treffen het mkb zwaarder dan het grootbedrijf;
2. *het wegnemen van de asymmetrie tussen winsten en verliezen.* Verliezen trekken een zwaardere wissel op mkb-ondernemingen dan op het grootbedrijf. Dit zou in het bijzonder gelden voor risicovolle start-ups.

Concrete voorstellen

Om de hiervoor genoemde twee redenen beveel ik aan om mkb-franchises in te voeren bij regelingen in de vennootschapsbelasting die de verrekening van verliezen met winsten beperken en tevens administratief zeer bewerkelijk zijn. Dat resulteert in de volgende concrete voorstellen.

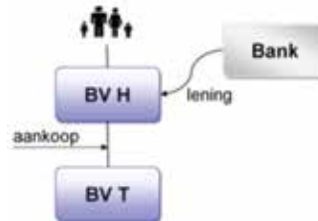
Houdsterverliezen

Op grond van de houdsterverliesregeling in de vennootschapsbelasting zijn verliezen van houdstermaatschappijen slechts verrekenbaar met door diezelfde houdstermaatschappij gemaakte winst.⁷ Het probleem is dat de verliezen niet verrekenbaar zijn met winst uit ondernemingsactiviteiten. Zodra een houdstermaatschappij namelijk ondernemingsactiviteiten zou opstarten, verliest ze haar fiscale status als houdstervenootschap en wordt de verliesverrekening geblokkeerd.

In de praktijk valt veelal niet te ontkomen aan het ontstaan van een houdsterverlies. Zo ontstaat het vaak automatisch na een bedrijfsovername als gevolg van de aftrek van de financieringslasten.⁸

Voorbeeld

Een familie koopt via familievennootschap BV H alle aandelen in vennootschap BV T. BV H leent de koopsom deels van de bank.

Hoewel BV H volgens de commerciële jaarrekening winst maakt, lijdt ze fiscaal een verlies dat vooral bestaat uit de betaalde bankrente. Het door BV H ontvangen dividend van BV T valt namelijk onder de deelnemingsvrijstelling. Het is de familie niet toegestaan om via BV H rechtstreeks (overige en/of nieuwe) ondernemingsactiviteiten te ontplooiën om het houdsterverlies te compenseren.

Om het mkb te vrijwaren van de houdsterverliesregeling verdient het aanbeveling om deze regeling pas vanaf een bepaald bedrag, bijvoorbeeld € 750.000, toe te passen op een in een jaar geleden houdsterverlies. Een dergelijke mkb-franchise doet geenszins afbreuk aan de ratio van de houdsterverliesregeling, die immers vooral in het leven is geroepen om het zogenoemde Bosal-lek in budgettaire zin te dempen. Op grond van het Bosal-arrest van het Europese Hof van Justitie kregen Nederlandse holdingmaatschappijen recht op de aftrek van de financieringslasten die verband hielden met hun buitenlandse deelnemingen.⁹ De wetgever was bevreesd dat buitenlandse multinationals deze 'nieuwe' aftrekpost zouden benutten door winstgevend (Nederlandse) ondernemingsactiviteiten in hun Nederlandse holdingmaatschappijen onder te brengen (bijmengen). De regeling zit echter zo in elkaar dat elke houdstermaatschappij – ongeacht of ze heeft geprofiteerd van het Bosal-arrest en ongeacht of ze buitenlandse deelnemingen bezit – eronder valt. Er is mijns inziens dan ook alle redenen om mkb-houdstermaatschappijen via een franchise uit te zonderen van de regeling.

Het verdient aanbeveling om de houdsterverliesregeling pas vanaf een bepaald bedrag toe te passen op een in een jaar geleden houdsterverlies

Het zou voor het mkb een welkome versoepeling zijn als verliesneming op een deelneming ook zonder liquidatie mogelijk wordt

Van belang is dat het buiten toepassing laten van de houdsterverliesregeling voor mkb-houdstervennootschappen niet de deur openzet naar een (ongewenste) handel in verlies-bv's. Als de aandelen in een (voormalige) houdstervennootschap worden verkocht, blokkeert de bestaande bepaling tegen handel in verlies-bv's automatisch de verrekening van de verliezen.¹⁰ De nieuwe aandeelhouder kan dan ook niet profiteren van de compensabele verliezen.

Deelnemingsverliezen

Voor de vennootschapsbelasting is een verlies op een deelneming pas aftrekbaar als de deelneming wordt geliquideerd.¹¹ Het behoeft geen betoog dat hiervan een fiscale prikkel uitgaat om tot liquidatie van een in economisch zwaar weer verkerende deelneming over te gaan, terwijl los van de fiscaliteit de keuze op een doorstart zou zijn gevallen.¹² Bovendien ontmoedigt de liquidatieverliesregeling een beslissing om de – naar verwachting

– wél levensvatbare activiteiten uit de deelneming te lichten en elders binnen het concern onder te brengen. Bij voorzetting van een (klein) deel van de activiteiten binnen het concern is het liquidatieverlies namelijk in zijn geheel niet aftrekbaar.

Voorbeeld

Een familie houdt via holdingvennootschap BV H de aandelen in BV D, die op haar beurt alle aandelen houdt in BV KD. Deze kleindochtervennootschap verkeert in economisch zwaar weer en de verliezen stapelen zich op.

De verliezen van BV KD kunnen niet worden verrekend met de door BV D behaalde winsten. Verliesneming door BV D is pas toegestaan bij liquidatie van BV KD. Daarbij is het niet toegestaan dat een deel van de activiteiten een doorstart beleeft bij BV D of BV H.

Het zou voor het mkb een welkome versoepeling zijn als verliesneming op een deelneming ook zonder liquidatie mogelijk wordt. Daarbij zijn verschillende varianten denkbaar.¹³ In het licht van het creëren van een Vpb-light voor het mkb door middel van franchises valt te overwegen om waardedalingen tot een bepaald bedrag, bijvoorbeeld € 5 miljoen, aftrekbaar te maken. Het moet

dan gaan om een duurzame daling van de bedrijfswaarde van de deelneming. Door aan te sluiten bij het bekende bedrijfswaardebegrip is gewaarborgd dat pas op de deelneming kan worden afgewaardeerd als zowel de verkoopwaarde van de deelneming als de waarde voor het gehele concern bij het aanhouden van deelneming onder de kostprijs is gezakt.¹⁴ Als de deelneming later, bijvoorbeeld vanwege een doorstart, weer in waarde stijgt, dient deze afwaardering uiteraard te worden teruggenomen.

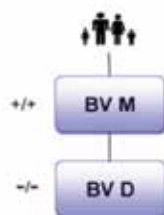
De introductie van een dergelijke verliesnemingsmogelijkheid is tevens de oplossing voor de – met name voor het mkb wel zeer ongelukkig uitgekakte – jurisprudentie van de afgelopen jaren over de onzakelijke geldlening.¹⁵ Als gevolg daarvan kan het afwaarderingsverlies op een geldlening die een moedervernootschap aan haar deelneming verstrekt, veelal pas bij liquidatie van de deelneming in aftrek worden gebracht. Waarbij dan uiteraard ook aan alle voorwaarden van de liquidatieverliesregeling moet zijn voldaan.¹⁶ Een te introduceren afwaarderingsmogelijkheid op deelnemingen zou dan ook logischerwijs de waardedalingen van onzakelijke geldleningen moeten omvatten.

Winstsplittingsregels

Als een verliesgevende dochtermaatschappij wordt opgenomen in een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting, staan de winstsplittingsregels in de weg aan de verrekening van de bestaande compensabele verliezen van de dochtermaatschappij met de winst van de hele fiscale eenheid.¹⁷ Ten behoeve van de verliesverrekening dient de winst van de fiscale eenheid namelijk (alsnog) te worden gesplitst. Alleen het deel van de fiscale-eenheidswinst waarvoor de dochtermaatschappij verantwoordelijk is, kan worden afgezet tegen de compensabele verliezen van de dochtermaatschappij. Dit staat ook wel bekend als enkelsporige verliesverrekening van voorvoegingsverliezen.

Voorbeeld

Een familie houdt alle aandelen in BV M, die op haar beurt alle aandelen houdt in BV D. BV M drijft een winstgevende onderneming, terwijl BV D verliezen heeft moeten incasseren. Vervolgens wordt BV D opgenomen in een fiscale eenheid met BV M.

BV D kan alleen de verliezen die ze na de totstandkoming van de fiscale eenheid lijdt, verrekenen met winsten van BV M. De verliezen die BV D voordien heeft moeten incasseren, zijn slechts 'enkelsporig' verrekenbaar, dat wil zeggen met de aan BV D toerekenbare fiscale-eenheidswinst. Als de onderneming van BV D niet weet op te krabben, is die toerekenbare winst nihil en gaan die verliezen van BV D verloren. In het scenario waarin het lukt om BV D weer winstgevend te maken, wordt aangelopen tegen de administratief zeer bewerkelijke winstsplittingsregels.

Het verdient mijns inziens aanbeveling om mkb-concerns de mogelijkheid te geven om openstaande verliezen flexibel te verrekenen met toekomstige winsten. Binnen het concern openstaande verliezen treffen het mkb immers zwaarder dan het grootbedrijf. Concreet valt te overwegen om de winstsplittingsregels achterwege te laten ter verrekening van een fiscaal compensabel verlies tot een bepaalde omvang, bijvoorbeeld € 5 miljoen. De winst van de fiscale eenheid kan dan tot dat bedrag volledig worden benut voor de verrekening van de verliezen die de maatschappijen voorafgaand aan de toetreding tot de fiscale eenheid hebben geleden. Een vergelijkbare versoepeling kan worden doorgevoerd bij de winstsplittingsregels die gelden na een bedrijfsfusie, (af)splitsing en juridische fusie. Daar pakken de winstsplittingsregels nog ingewikkelder uit omdat binnen één vennootschap onderscheid moet worden gemaakt tussen de verschillende (gefuseerde) ondernemingen. Van belang is dat met het uitschakelen van de winstsplittingsregels niet de handel in verliezen mogelijk wordt gemaakt. Daartegen waakt immers nog steeds een bijzondere bepaling in de vennootschapsbelasting.¹⁸ Het is in het bovenstaande voorbeeld dus niet zo dat BV M alle aandelen in een lege vennootschap kan kopen om vervolgens de verliezen van die lege vennootschap tot een bedrag van € 5 miljoen te verrekenen met de eigen winst.

Deelnemingsvrijstelling voor investeringen in mkb-bedrijven

Dividenden die een moedervernootschap ontvangt van haar dochtervennootschap zijn alleen vrijgesteld als het aandelenbelang in de dochter minimaal 5% is.¹⁹ Hetzelfde geldt voor een door de moedervernootschap behaalde verkoopwinst op de aandelen in de dochter. Op aandelenbelangen kleiner dan 5% is de deelnemingsvrijstelling niet van toepassing. Deze bezitseis belemmert het mkb om risicodragend kapitaal aan te trekken in de vorm van relatief kleine participaties.

Voorbeeld

Een familie investeert via een eigen investeringsvehikel (BV H) in allerlei ondernemingen, waaronder een veelbelovende 'start-up' vennootschap (BV D).

Als de kapitaalinjectie in de start-up uitmond in een kleiner aandelenbelang dan 5%, is de deelnemingsvrijstelling niet van toepassing. Dat betekent dat de investeringsvennootschap (BV H) wordt geconfronteerd met heffing van vennootschapsbelasting over het rendement op de aandelen in de start-up. Deze heffing komt bovenop de vennootschapsbelasting die de start-up zelf heeft betaald over de behaalde winst.

Het verdient mijns inziens overweging om de economisch dubbele belastingheffing over winsten weg te nemen bij kleine investeringen in mkb-bedrijven. Dit kan

De deelnemingsvrijstelling zou mede van toepassing moeten worden verklaard op aandelenbelangen van minder dan 5% die een bepaalde kostprijs niet te boven gaan

eenvoudig worden vormgegeven door de deelnemingsvrijstelling mede van toepassing te verklaren op aandelenbelangen van minder dan 5% die een bepaalde kostprijs niet te boven gaan, bijvoorbeeld € 1 miljoen (mkb-deelneming).²⁰ Door daarnaast aan zo'n mkb-deelneming een minimale bezitsperiode als voorwaarde te verbinden, bijvoorbeeld drie jaar, wordt voorkomen dat reguliere beleggingsfondsen, banken, verzekeraars en privébeleggingsvennootschappen (die beleggen in beursaandelen) ten onrechte van de vrijstelling zouden profiteren. Bovendien worden zo lange(re) bezitsperiodes gestimuleerd.

Conclusie

Met een paar eenvoudige ingrepen kan de vennootschapsbelasting voor mkb-bedrijven een stuk makkelijker worden gemaakt. Economisch onderzoek wijst erop dat bij de selectie van de ingrepen bij uitstek moet worden gekeken naar regelingen die administratief bewerkelijk zijn en regelingen die asymmetrie tussen winsten en verliezen veroorzaken. Om die reden bestaat het door mij in deze bijdrage geschetste pakket aan maatregelen uit mkb-versoepelingen van de volgende regelingen:

- houdsterverliesregeling;
- liquidatieverliesregeling; en
- winstplitsingsregels.

De versoepeling voor het mkb kan het beste worden vormgegeven door middel van franchises. Een dergelijke aanpak sluit mooi aan bij de andere reeds in de Wet Vpb 1969 opgenomen mkb-franchises. <<<

Noten

- 1 J.L. van de Streek, Proefballonnen voor de toekomst van de vennootschapsbelasting, Weekblad Fiscaal Recht, 2012/329. Het betreft een position paper ten behoeve van een bijeenkomst over de toekomst van de vennootschapsbelasting; zie voor een verslag A.S.G. Kamminga, WFR Fiscaal Café over toekomst vennootschapsbelasting: 'Ik ben geprikkeld, ik heb visioenen gekregen', Weekblad Fiscaal Recht, 2012/320.
- 2 Zie L.G.M. Stevens in zijn in 2014 gehouden 'Willem Drees-lezing', getiteld 'Bouwen aan een rechtvaardig, effectief en eenvoudig belastingstelsel', te vinden op http://wimdreesstichting.nl/page/downloads/TvOF_2014_1_3.pdf.

- 3 Zie de brieven van 17 april en 13 mei 2013 van de Commissie Wetsvoorstellen van het Register Belastingadviseurs aan de minister van Financiën (beschikbaar via www.rb.nl onder het tabblad 'Wetscommentaren').
- 4 Ik wijs ook nog op F.M.A.M. van Merrienboer die in zijn column in het meest recente Oud/Nieuw-nummer van Vakstudie Nieuws pleit voor een Vpb-light (V-N 2015/1.0).
- 5 In het jaarrekeningenrecht mag het mkb volstaan met het opstellen en publiceren van een vereenvoudigde jaarrekening; zie art. 2:386 en art. 2:397 BW. Ook het structuurregime kent uitzonderingen voor het mkb; zie art. 2:153 en art. 2:263 BW.
- 6 Zie Claire Crawford and Judith Freedman, Small Business Taxation, in: Dimensions of tax design (The Mirrlees Review), Oxford University Press, 2011, Chapter 11, blz. 1076-1086. In deze voorstudie van de Engelse 'Mirrlees Review' – een onderzoek naar hoe een goed belastingstelsel er zou moeten uitzien in de 21e eeuw – worden verschillende economische onderzoeken samengevat.
- 7 Art. 20, lid 4 t/m 6 Wet Vpb 1969.
- 8 Via het vormen van een fiscale eenheid kan worden voorkomen dat een houdsterverlies ontstaat. Bovendien is dan de financieringsrente aftrekbaar van de na de overname behaalde winst van het overgenomen bedrijf. De vorming van een fiscale eenheid is evenwel niet altijd mogelijk. Zo is daarvoor een aandelenbezit van ten minste 95% in de dochtermaatschappij nodig en dient deze in Nederland te zijn gevestigd. Joint ventures en bedrijfsopvolgingssituaties vallen hierdoor vaak buiten de boot.
- 9 HvJ EU 18 september 2003, nr. C-168/01 (Bosal).
- 10 Art. 20a Wet Vpb 1969.
- 11 Art. 13d Wet Vpb 1969.
- 12 In de fiscaal-wetenschappelijke literatuur is hier meerdere malen op gewezen. Zie recent: A.W. Hofman, Hoog tijd voor modernisering van de liquidatieverliesregeling, Weekblad Fiscaal Recht, 20014/787.
- 13 Zie voor inspiratie op welke manieren de liquidatieverliesregeling kan worden aangepast: J.A.G. van der Geld, De deelnemingsvrijstelling, Fiscale Monografie nr. 20, Kluwer, Deventer, 2011, blz. 121-145.
- 14 De 'going-concernwaarde' van een deelneming kan bijvoorbeeld hoger zijn dan de verkoopwaarde vanwege synergetische effecten.
- 15 Zie voor een droevig stemmende opsomming van de gevolgen van deze jurisprudentie voor het mkb de aantekening van G. Opheikens in NTFR 2014/2422. Hij merkt onder andere op: 'Inspecteurs brengen het leerstuk standaard in stelling indien een gelieerde lening in waarde daalt en derhalve – ook – fiscaal wordt afgewaardeerd. Rechters geven inspecteurs standaard gelijk.'
- 16 HR 15 november 2011, nr. 10/05161, BNB 2012/38.
- 17 Zie art. 15ae en art. 15ah Wet Vpb 1969.
- 18 Zie art. 20a Wet Vpb 1969.
- 19 Zie art. 13 Wet Vpb 1969.
- 20 Tijdens de parlementaire behandeling van de Wet Werken aan winst is de omgekeerde vraag aan de orde gekomen: zou het 5%-criterium moeten worden losgelaten bij deelnemingen vanaf een absoluut bedrag (€ 1 miljoen)? De staatssecretaris wees deze suggestie onder meer af omdat het mkb er geen baat bij zou hebben. Zie Kamerstukken II, 2005-2006, 30 572, nr. 8, blz. 31-32.